

Versiunea română a cărții *The Razing of Romania's Past* (The Preservation Press, Washington D.C., 1989) apare azi grație aceluiași sprijin al bine cunoscutelor *Samuel Kress Foundation* și *World Monuments Fund* din New York, care, împreună cu comitetul național S.U.A. – I.C.O.M.O.S. au susținut pe autor și în elaborarea ediției americane. O ediție engleză a apărut în 1990 la *Architecture Desing and Technology Press* din Londra, dovadă rapidei sensibilizări anglo-saxone față de una dintre cele mai groaznice calamități europene de după cel de-al doilea război mondial, în timp de pace – distrugerea escaladată de comunismul megalomanic a patrimoniului istoric construit al României.

Cartea este structurată pe patru capitole: I. *Patrimoniul Arhitectonic urban*; II. *Patrimoniul Arhitectonic rural*; III. *Conservare și restaurare în anii postbelici*; IV. *Distrugeri și strămutări la orașe și sate la scara întregii țări*. Cartea s-a voit și a reușit să fie o expunere sobră, obiectivă, o istorie ilustrată a situației și avaturilor patrimoniului istoric construit în anii 1977–1988. Analiza urbanismului din România, a arhitecturii orașelor, târgurilor și satelor la începutul anilor '70 caută să scoată în evidență aerul specific al acestora, parte încă sesizabilă a unei evoluții seculare. Se trec apoi în revistă conceptele și realizările în domeniul conservării și restaurării monumentelor istorice, a preservării cen-

trelor istorice ale orașelor, opera arhitecților, inginerilor, istoricilor, arheologilor, istoricilor de artă grupați îndeosebi în Direcția Monumentelor Istorice, desființată de regimul comunist în anul 1977.

De altfel, anul 1977, al cutremurului catastrofal din 4 martie, este punctul de cotitură pentru aplicarea Legii Sistemizării și începutul marilor demolări de monumente, ansambluri și situri istorice, de zone întinse din vechile orașe, de sate întregi. Documentele și atmosfera începutului acestui adevărat genocid împotriva culturii și istoriei sunt, de bună seamă, primele jaloane într-o viitoare cercetare, ce se impune, a mecanismului intim al distrugerii, a factorilor de decizie, sfetnicilor, supralicitorilor, sabotorilor, a lașității și curajului, a responsabilităților fiecăruia.

Concepută, desigur, în primul rând pentru publicul american, cu numeroase acte justificative, ilustrații sugestive și exemplificatoare atât pentru specificul urban și rural al României cât și pentru barbaria distrugerilor, cartea este deopotrivă necesară pentru cititorul de la noi. Căci, mi se pare, suntem departe de a evalua proporțiile calamității, conștiințele noastre nu au recepționat încă pe de-a-ntregul cumplitul traumatism al pierderii identității istorice. Sau, poate, așa cum spunea marele prieten al României Joël Bouës-sée, am suferit atât încât nu ne mai

dăm seama de acuitatea durerii și de ravagiile ei interioare.

Pentru că – și lucrul este bine de știut atât de cititorul din România, cât și de cel din străinătate, adesea tânăr – distrugerea trecutului românesc a căpătat după 1944, odată cu treptata acaparare a Regatului României de către comunism, caracterul unei politici de stat, uneori învăluită, cel mai adesea brutală, căreia i-au căzut pe rând victime conacele, castelele, curiile și capelele, apoi târgușoarele, orașele, satele și bisericile, monumentele și siturile arheologice asaltate și șterse de pe fața pământului de socialismul biruitor. Așa cum rezultă și din carte, Vechiul Regat, cu un patrimoniu greu afectat și de cutremurul din 1940 și de război, a avut cel mai mult de suferit.

Oricum, cartea este, dincolo de istoriografie, mărturia unei conștiințe. Printre cei, foarte puțini, autorul a avut curajul să meargă la Văcărești, să fotografieze în mijlocul ruinelor, în preajma buldozerelor. S-a implicat cu mult înainte ca însăși casa ridicată de bunicul și tatăl său să fie distrusă în numele aceleiași sistematizări sociale.

După temeinicile contribuții de medievistică a principatelor române, *The Razing of Romania's Past* marchează, cred, începutul misiunii contemporaneiste a profesorului Dinu C. Giurescu.

SERGIU IOSIPESCU